VORDENSE KRONYCK

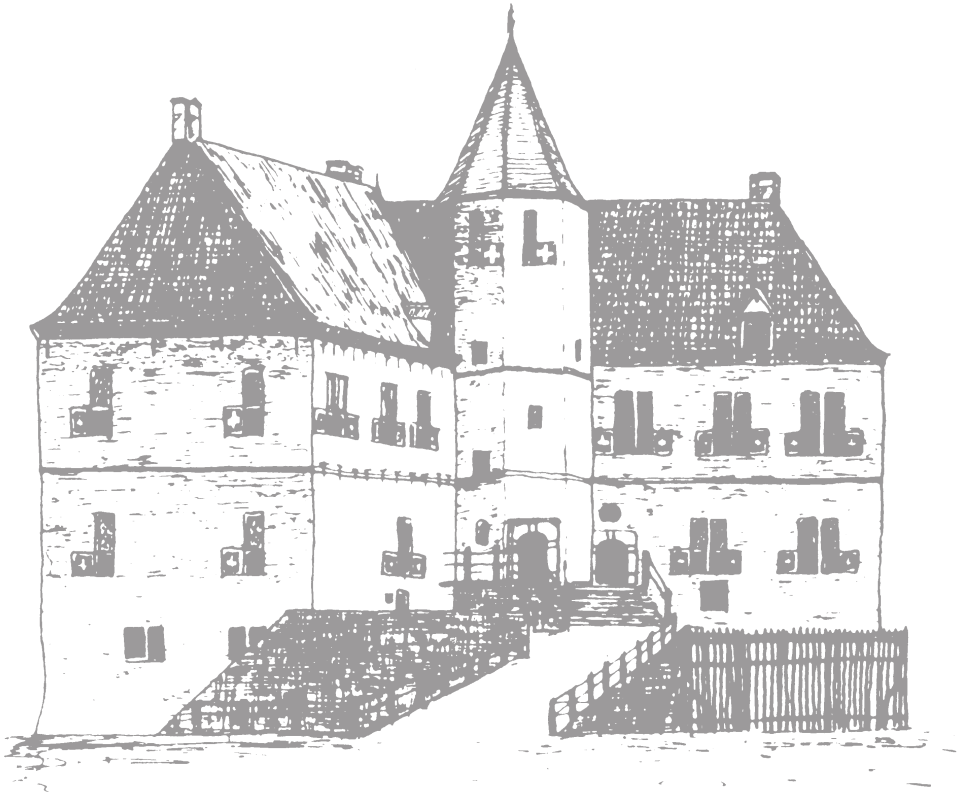

40e jaargang
no. 2, december 2021

COLOFON

Vordense Kronyck is het verenigingsblad van de Oudheidkundige Vereniging Oud Vorden. Het stimuleren van de belangstelling voor en verbetering van het inzicht in de geschiedenis van de vroegere gemeente Vorden behoren tot de taken die de vereniging zich ten doel heeft gesteld. Het bevat bijdrages van personen die onderzoek hebben gedaan naar diverse aspecten van de lokale geschiedenis en vervolgens hun bevindingen op schrift hebben gesteld. Daarnaast streeft zij ernaar om zaken van cultuurhistorisch belang, zoals historische bouwwerken, folkloristische gebruiken en het lokale dialect van het Nedersaksisch te behouden.

Vordense Kronyck verschijnt tweemaal per jaar en het bevat zo mogelijk ook artikelen die geschreven zijn in de lokale variant van het Nedersaksisch. Concept-artikelen kunnen worden aangeleverd door zowel leden als niet-leden. De redactie van Vordense Kronyck beslist na overleg met auteur(s) over plaatsing, c.q. eventuele aanpassingen.
Artikelen, of gedeelten daarvan, mogen worden overgenomen onder bronvermelding en met schriftelijke toestemming van de Oudheidkundige Vereniging Oud Vorden.

Lidmaatschap
Het lidmaatschap staat open voor een ieder die belangstelling heeft voor of zich op enigerlei wijze verbonden voelt met Vorden en haar geschiedenis. Het lidmaatschapsgeld per jaar bedraagt bij een dubbel lidmaatschap € 32,-, voor een enkel lidmaatschap is dat € 25,-.
De vereniging is opgericht op 30 maart 1981.
De vereniging is ANBI-gecertificeerd.

Oplage
425 exemplaren

ISSN-nummer
1383-049X

Bankrelatie
Rabobank, rekeningnummer/IBAN:
NL74 RABO 0366406523,
t.n.v. Oudheidkundige Vereniging Oud Vorden

Bestuur
Voorzitter
F.M. van Setten
T: 06 – 21 52 81 10
E: fmvansetten@gmail.com

Secretaris
mw. A. Menkveld-Wullink
Dorpsstraat 2, 7251 BB Vorden
T: 0575 – 55 33 70
E: info@oudvorden.nl

Penningmeester
G. Vlogman
T: 0575 – 55 25 42
E: gerritvlogman@gmail.com

Leden
mw. E. Steeman
E: es.steeman@gmail.com

J.G.M. Berentsen
T: 0575 – 55 33 68
E: jgberentsen@gmail.com

R.J. van Overbeeke
T: 0575 – 55 14 95
E: rjvanoverbeeke@gmail.com

J.M. Ilbrink
T: 0575 – 55 26 66
E: rinus.ilbrink@gmail.com

Redactie Vordense Kronyck
J.M. Ilbrink
T: 0575 – 55 26 66
E: rinus.ilbrink@gmail.com
E.H. Vrieler
T: 0575- 55 43 09
E: b.vrieler@gmail.com

Ledenadministratie
J.G.M. Berentsen
T: 0575 – 55 33 68
E: jgberentsen@gmail.com

Kvk-dossiernummer
40103440

Website
www.oudvorden.nl

OUDHEIDKUNDIGE VERENIGING OUD VORDEN

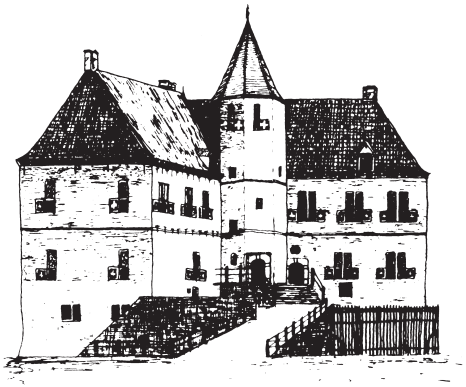

VORDENSE KRONYCK

40e jaargang
no. 2
december 2021

INHOUDSOPGAVE

Van de voorzitter	Frank van Setten	3
Van de redactie	Rinus Ilbrink, Bert Vrieler	4

Verenigingsnieuws
- Archiefcommissie 6
- Boerderijencommissie 7
- Fotocommissie 8
- Gevelstenencommissie 9
- Genealogiecommissie 10
- Groen- en beheercommissie 11
- Lezingencommissie 12

Boekbespreking 'Trots op Vorden'	Wim Ruiterkamp	13
Naar Eskes gebracht	Gerda Rossel	14
Den heuistamper	Wim Jansen	17
De eerste plaatselijke besturen te Vorden	Gerrit Vlogman	22
Biej ons in d'n Achterhook	H. Leestman	24
Krantenknipsels 1938	Wim Knaake	24
Vordens Volkslied	Rinus Ilbrink	25
De jachthondenkwestie van de Wiersse	Carol Jan Klok	28

Stoppertjes/opvullingen uit "Kotte riemkes" en "Een ander Riempken" van Erik Knoef

Foto's uit archief

Frank van Setten

VAN DE VOORZITTER

Na een vrolijke opleving in de zomer en begin van de herfst slaat het coronavirus weer toe. Gelukkig hebben we twee keer een groot deel van de leden op een prettige manier kunnen ontmoeten. Tijdens een fietstocht in september, die in het teken stond van 75 jaar Vrijheid en een jaar na dato vanwege het bekende virus pas gefietst kon worden. Het werd een goed georganiseerde tocht met ruim 50 belangstellenden. En ook één ledenavond is ons gegund. We gingen terug naar onze schooljaren en de daarbij behorende schoolprenten, die ons een indruk van het verleden gaven. We hebben alweer een aantal interessante lezingen in portefeuille, waarvan we vurig hopen dat deze in 2022 door zullen kunnen gaan. Fijn is ook dat we de ramen in het Old Vorden Huus hebben kunnen vervangen door vensters met dubbelglas, wat onze energiekosten zeker zal gaan beperken. Recent kregen we ook te horen dat de Rabo Clubsupport ons bijna € 700,- gebracht heeft. Dank aan u, dat u op ons gestemd hebt. Tenslotte wil ik nog graag melden dat de informatie over de Vordense historie op onze website gestaag groeit dankzij de inzet van de commissies en webmasters. Neem eens een kijkje!

Voor u ligt de laatste Vordense Kronyck van 2021 met weer veel interessante artikelen. Natuurlijk het verenigingsnieuws, maar ook weer, zoals wij het als onze taak beschouwen, nieuws uit vroegere jaren. Een uitzondering hierop is de boekbespreking over het recent uitgebrachte boek “Trots op Vorden”. Met deze titel zijn we het natuurlijk allemaal meer dan eens! Het artikel over het Vordens Volkslied maakt me wat weemoedig. Al twee jaar hebben we het al niet uit volle borst kunnen zingen op Koningsdag. Laten we hopen dat de vrolijke klanken en de ook zo trotse woorden het dorp op 27 april 2022 weer op zullen vrolijken.

Veel leesplezier gewenst!

Rinus Ilbrink
Bert Vrieler

VAN DE REDACTIE

Het is de redactie weer gelukt u een Vordense Kronyck aan te bieden met een keur aan artikelen die verschillende kanten van Vordens historie belichten en velen van ons zullen aanspreken.
Naast het gebruikelijke verenigingsnieuws, waaronder de verslagen van de commissies, hebben onze al dan niet 'vaste medewerkers' kans gezien u weer interessante wetenswaardigheden, deels in ons Vordens dialect, voor te schotelen. Ook ontvingen we van ons Lid Wim Knaake twee krantenknipsels uit 1938! U komt ze beslist tegen.
Verder herinneren velen van onze leden zich de humoristische stukjes die onze oud-voorzitter Henk Wullink onder het pseudoniem 'Leestman' indertijd in Contact publiceerde. Hij nam daar op ludieke wijze de Vordense actualiteit op de hak. Dochter Anja heeft voor ons een aantal afleveringen geselecteerd waarvan we er in de komende nummers elke keer één zullen opnemen.
Aan een belangrijk historisch feit is dit jaar in Vorden, door de al bijna 2 jaar heersende coronapandemie, nauwelijks aandacht geschonken.
En dat is het feit dat de naam Vorden 900 jaar geleden voor het eerst in een schriftelijk document genoemd wordt! In een oorkonde, gedateerd 13 april 1121, is te lezen dat Godebolt, bisschop van Utrecht, de kerk in Warnsveld met de bijbehorende kapel te Vorden schenkt aan het kapittel van St. Pieter te Utrecht. Circa 100 jaar later blijkt uit een akte van 1235 dat de parochie in Vorden zelfstandig is geworden.

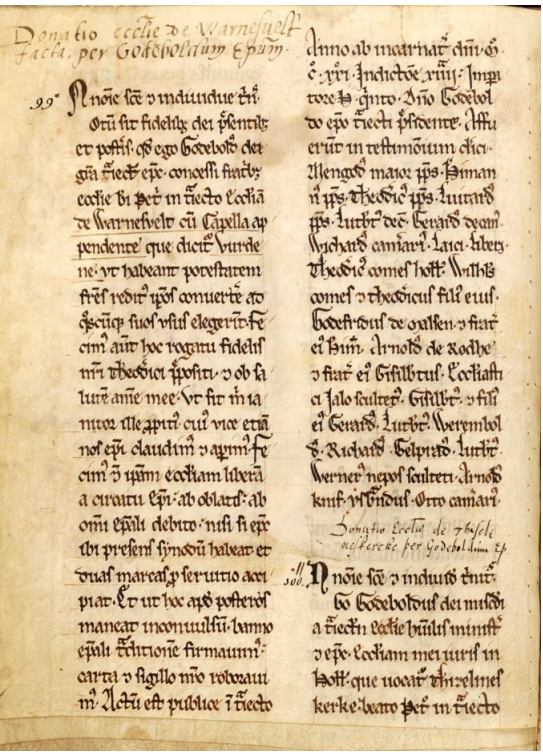

Het oudst bekende afschrift, 14e eeuws

De akte uit 1121 was – uiteraard – in het Latijn opgesteld. Het origineel is verloren gegaan. Het oudst bekende afschrift zit in een 14de-eeuws cartularium (register) van het kapittel van Sint Pieter, dat zich bevindt in het Utrechts archief. Zie de afbeelding.
De Latijnse tekst van de afbeelding is hierna opgenomen als leesbare (vrije) vertaling.

‘In naam van de heilige en ondeelbare drie-eenheid wordt hierbij aan de gelovigen, die nu leven en die na ons zullen komen, het volgende bekend gemaakt: Ik, Godebold, bij de gratie Gods bisschop van Utrecht, heb aan het kapittel [1] van Sint Pieter te Utrecht een schenking gedaan, namelijk de kerk van Warnsveld en de daarbij behorende kapel die Vorden genoemd wordt. Daarmee krijgen de broeders van het kapittel de bevoegdheid om de inkomsten uit die kerk en de kapel te besteden aan een doel dat zij mogen kiezen. Dit heb ik gedaan op verzoek van mijn trouwe proost [2] Dirk en voor het heil van mijn ziel, opdat de Poortwachter [3] mij gunstig gezind zal zijn, namens wie wij bisschoppen ook sluiten en opendoen. Wij hebben bovendien deze kerk vrijgesteld van bisschoppelijke heffingen voor het houden van kerkelijke rechtszittingen, van offerpenningen en van alle bisschoppelijke lasten. Alleen als de Bisschop hier zelf aanwezig is en een kerkvergadering houdt, dan ontvangt hij twee marken [4] dienstgeld.

En om ervoor te zorgen dat het voorgaande voor hen die na ons komen onwrikbaar vaststaat, hebben wij de overdracht met de bisschoppelijke ban bevestigd en met deze akte met ons zegel bekrachtigd.

Gedaan in Utrecht, in het openbaar, in het jaar 1121 na de vleeswording van de Heer, het 14de belastingjaar van het keizerschap van Hendrik V [5].

Onder voorzitterschap van bisschop Godebold van Utrecht waren aanwezig als getuigen
- de geestelijken hoofdproost Mengo, proost Harmen, proost Dirk, proost Luitard, deken Lubbert, deken Gerard en kameraar [6] Wichard;
- de vrije leken Dirk, graaf van Holland, graaf Willem en zijn zoon Dirk, Godfried van Malsen en zijn broer Jeroen, Arnoud van Rhode en zijn broer Gijsbert;
- de dienstmannen schout Jalo, Gijsbert en zijn zoon Gerard, Lutbert Werembold, Richard, Gelbrand, Lutbert, Werner de kleinzoon van de schout, Arnoud Knif, IJsbrand en kameraar Otto.’

Mocht u door de inhoud van deze Kronyck geïnspireerd worden tot het zelf schrijven van een stukje persoonlijke historie of anderszins, neem dan eens contact op met de redactieleden. Wie weet kunnen we een volgende keer ook uw bijdrage opnemen.

[1] Kerkbestuur
[2] Voorzitter van het kapittel
[3] Sint Petrus, die de hemelpoort bewaakt
[4] Geldeenheid
[5] Vanaf 1098 koning, na de dood van zijn vader in 1106 keizer van het Duitse rijk.
[6] Dienaar van hoogwaardigheidsbeklederd

ARCHIEFCOMMISSIE

Ben je bezig met het jaarverslag van 2021 van ons Oud Vorden Archief te schrijven, wordt je aandacht getrokken door het krantenbericht dat er een toename is van de Coronabesmettingen, en dat ook in onze omgeving. Wat is er gedaan in het archief en waar willen we naar toe in 2022? Dit jaar plannen maken voor 2022 hoort er ook bij! Zijn we pas weer open op alle dinsdagmiddagen van 14.00 uur tot 16.00 uur en hangt er nu weer een sluiting boven ons hoofd?

Wij hebben dit jaar ons 600e boek ingeschreven en tot het eind van het jaar komen er nog een tiental boeken bij. Allemaal boeken waar iets over Vorden in staat. Het heeft ons genoodzaakt om een wat andere indeling te maken voor de boeken. Opvallend is dat er dit jaar ons veel voorwerpen zijn gegeven.

Ons archiefcommissielid John Besselink is dit jaar weer gestart met de nieuwsbrief 'Oud Vorden Nieuws'. Zoals u in nr. 124 heeft gelezen, staan er ook berichten in voor de toekomst! En het is de bedoeling dat alle commissieleden hun belevenissen over onze vereniging met de leden gaan delen! Dit mede in de hoop dat leden zich gaan melden om binnen de vereniging ook actief te worden. De archiefcommissie is inmiddels uitgebreid met mevrouw Linda Bloch, een ervaren kracht uit de bibliotheekwereld en computervaardig. Zijn we erg blij mee! Helaas is Jan Olthaar ons ontvallen. Na een zeer kort ziekbed is Jan Olthaar in het ziekenhuis na een operatie en de daar opgelopen besmetting overleden. Jan was een van de eerste leden van ons team. Het gehele archiefteam gaat hem zeker missen. Ons team bestaat nu uit Everdien Steeman, Henny Sueters en Linda Bloch en de heren John Besselink en Rob van Overbeeke (voorzitter).

Archief foto

BOERDERIJENCOMMISSIE

De Boerderijencommissie heeft dit jaar 3 mijlpalen achter zich gelaten. Allereerst heeft Ben Wullink, naast een aantal andere documenten, de Vordense gedeeltes van de laatste boekwerken met uittreksels van pre-notariële aktes uit de periode 1499-1811 getranscribeerd en gepubliceerd (zie www.vordensverleden.nl). Met deze grote, 5-jarige klus, heeft hij veel gegevens ontsloten betreffende de overdracht van onroerend goed, hypotheken, testamenten en andere bezitszaken van zowel eigenaren als pachters van Vordense boerderijen. Het nut van deze gegevens voor historisch en genealogisch onderzoek valt moeilijk te overschatten.

Voorts heeft de commissie afgelopen mei, na 9 jaar hard werken, haar 600e boerderijgeschiedenis gepubliceerd, in augustus gevolgd door die van de laatste boerderij van de voormalige gemeente Vorden. Helaas was er vanwege Covid-19 nauwelijks archief- en boerderijbezoek mogelijk, zodat er nog zo'n 300 boerderijen wachten op het toevoegen van illustraties. In plaats hiervan zijn er veelal overlays van kadastrale en hoogtekaarten geplaatst, die een aardig beeld geven van de samenhang tussen landschap, veld- en boerderijnamen en de vestiging van boerderijen.

Inmiddels staat de teller alweer op 639 en is de beurt aan de buurtschappen Wichmond en Vierakker, die van 1989-2005 deel hebben uitgemaakt van de gemeente Vorden. Afgezien van deze korte, bestuurlijke band waren vooral de aan Delden en Veldwijk grenzende delen van deze buurtschappen eeuwenlang verbonden met Vorden, niet alleen door kerkbezoek en huwelijken maar ook door grond- en boerderijbezit aan beide zijden van de voormalige gemeentegrens. Kortom, nog veel te doen.

Gerda Rossel (voorzitter)
Ben Wullink (transcripties)

Lankhorsterstraat 19, 1963 RCE

FOTOCOMMISSIE

De fotocommissie bestaat uit 5 leden: Jan Berentsen, Gerrit Eskes, Rinus Ilbrink (vz), Gozien Lotterman en Han Radstake. Wim Jansen houdt zich bezig met de ansichtkaarten (inmiddels 2319 verschillende!). Enkele anderen bieden bij gelegenheid hulp.
In 2020 waren veel activiteiten niet mogelijk. Omdat de fotocommissie veelal digitaal bezig is, kan daarvan toch een behoorlijk deel gewoon voortgang vinden. We hielden ons bezig met:

- Het digitaliseren van het archief van Foto Dolphijn.
- Een uitgebreide verbeterde rubricering van het stratenregister.
- Aanvulling en rubricering van foto's van school het Hoge.
- Een aanzienlijke aanvulling en rubricering van de voormalige school "De Vordering", aangeleverd door Gerard Oosterlaken (wordt nog aan gewerkt).
- Een aanzienlijke aanvulling en rubricering van foto's van Volleybal Vereniging DASH.
- Vergaren van informatie over oude foto's.
- 1 keer per maand komt er een foto zonder gegevens in het weekblad Contact. De respons daarop is verschillend, maar zeker bevredigend.
- Al deze activiteiten hebben ruim de pers gehaald en interesse voor onze vereniging gekweekt.
- Ter vervanging van de quiz tijdens de niejaorsvesite, hebben we een digitale quiz aangeboden op onze website oudvorden.nl. Vele honderden hebben een poging gewaagd, uiteindelijk kregen we van 70 deelnemers de antwoorden binnen. Winnaar werden Jo en Bennie Harmsen.
- Ook hebben we de exposite '75+ 1 jaar vrijheid' via de website digitaal aangeboden. Deze expositie werd goed bezocht en is nog tot 31 december te bezoeken.
- Wat wèl doorging was de Open Monumentendag waaraan Oud Vorden een bijdrage leverde. Op kasteel Hackfort hebben we een standje bemand met op grote foto's een aantal Vordense monumenten afgebeeld met toelichtende teksten. Verdere uitleg verzorgde Gerda Rossel (boerderijencommissie).
- We konden zelfs een fotopresentatie verzorgen in Linde.
- Er komen regelmatig interessante foto's tevoorschijn, die aan de site worden toegevoegd. De fotocommissie houdt zich voortdurend aanbevolen voor interessante foto's om op de site te plaatsen. Na het scannen ontvangen de eigenaren hun foto('s) terug. Eind 2021 omvat het beeldarchief ruim 9000 afbeeldingen: foto's, dia's, ansichtkaarten en andere afbeeldingen.

Bakker voor

GEVELSTENENCOMMISSIE

Na de start in het voorjaar van 2020 om de lijst met Gevelstenen en Gevelnamen compleet te maken en op de website van Oud Vorden de informatie bij te werken is in de loop van 2020 een behoorlijke stap gezet. In 2021 is hier een vervolg aan gegeven door Han Bruggert.
De laatste aanvullingen staan inmiddels op de website, bijvoorbeeld over huis “Marie-Louise” aan het Hoge 47, gevelsteen bij garage “Klein Brinke” aan de Zutphenseweg 85 en boerderijtje “Klein Pardijs” aan de Komvonderlaan 6.

Het is elke keer weer verrassend als je wordt getipt over nog niet eerder ontdekte namen en/of borden aan of op de gevel van huizen binnen de bebouwde kom van Vorden. Buiten de bebouwde kom - en vaak ook binnen de kom - wordt de naamgeving en historie van boerderijen door de Boerderijencommissie op de website van Oud-Vorden weergegeven.

Je zoekt vaak naar hetgeen de naamgever heeft bedoeld of beoogd weer te geven met de tekst op steen of naambord. Zie ook onderstaand bord met tekst over boeken op Het Hoge.

Tijdens een ronde door het dorp ontwaarde ik een modern type gevelsteen in een gevel van een nieuwbouwhuis met namen van de bewoners. Moet nog even rijpen denk ik dan.
Er liggen nog een aantal objecten die uitgezocht moeten worden en toegevoegd aan deze site. Als u ook wat te melden of te vragen heeft, dan graag via gevelstenen@oudvorden.nl

GENEALOGIECOMMISSIE

De Genealogiecommissie heeft 3 leden, Wim Jansen, Wim van Til en Wim Ruiterkamp (voorzitter). Geheel in lijn met de covid-19 aanpak is de onderlinge communicatie dit jaar per e-mail en telefoon verlopen.
Het genealogieproject is - naast de gemeente Vorden vóór 1989 - uitgebreid met de beschrijving van de stambomen van de bewoners van Wichmond en Vierakker, die bij de uitbreiding van 1 januari 1989 tot de gemeente Vorden zijn gaan behoren.
De commissie zal waar nodig nieuwe stambomen beschrijven en bestaande stambomen aanpassen en uitbreiden. Verder ontvangt de commissie, meestal per e-mail, vragen over genealogiekwesties, worden aanpassingen aan stambomen voorgesteld en worden op verzoek stambomen gemaakt voor zover deze passen binnen de uitgangspunten van de Genealogiecommissie. Ook deze worden gepubliceerd op de website van Oud Vorden.
Nu het Old Vorden Huus weer wekelijks geopend is zal er minstens eenmaal per maand ook een vertegenwoordiger van de Genealogiecommissie aanwezig zijn om genealogieonderwerpen te behandelen.
Op 1 november 2021 waren er 826 stambomen gemaakt en daarmee 46.063 personen en 20.392 gezinnen beschreven.

Parenteel van Tonis Bargerman

I Tonis Bargerman. Tonis is overleden op 19-05-1730 in Vorden.

Kinderen van Tonis uit onbekende relatie:

1 Derk Teunissen op het Barge (Bargerman). Volgt II-a.
2 Jan op 't Barge (Bargerman). Volgt II-b.

II-a Derk Teunissen op het Barge (Bargerman), zoon van Tonis Bargerman (zie I). Derk is overleden in 1756 in Vorden.
Adres:
van 1715 tot 1756 boerderij Het Barge, nu Bargemanshuus, Riethuisweg 8
Derk:
(1) begon een relatie met **Eultjen Wissincks**. Eultjen is overleden vóór 1718.
(2) trouwde op 18-12-1718 in Vorden met **Maria Klein Wesselink**. Maria is geboren in Vorden, dochter van Hendrik op het Kleine Wesselink. Maria is overleden op 26-10-1753 in Vorden.

Kind van Derk en Eultjen:

1 Jan op het Berge (Bargerman). Hij is gedoopt op 04-10-1716 in Vorden.

Kinderen van Derk en Maria:

2 Hendrik Bargerman (Bergeman), geboren in Vorden. Volgt III-a.
3 Eultjen op het Barge (Bargerman). Zij is gedoopt op 13-10-1720 in Vorden.
4 Jenneken op het Barge (Bargerman), gedoopt op 16-11-1721 in Vorden. Volgt III-b.
5 Teunis op het Barge (Bargerman). Hij is gedoopt op 26-03-1724 in Vorden.
6 Aaltjen op het Barge (Bargerman). Zij is gedoopt op 10-08-1726 in Vorden.
7 Janna op het Barge (Bargerman). Zij is gedoopt op 11-04-1728 in Vorden.
8 Berend op het Barge (Bargerman). Hij is gedoopt op 20-08-1729 in Vorden.
9 Jan Derk op het Barge (Bargerman). Hij is gedoopt op 22-10-1830 in Vorden.

GROEN- EN BEHEERCOMMISSIE

Door de vrijwilligers van de Groen-commissie is er dit jaar extra aandacht besteed aan de gevelbeplanting van het Old Vorden Huus.
Wat hebben we kunnen genieten (ook de vogels!) van de bessen van de vuurdoorns. Ook de beplanting aan de achterzijde heeft de nodige aandacht gekregen.
Speciale aandacht zullen we besteden aan vervangende beplanting van de groep Taxussen (venijnbomen) die helaas afgestorven en verwijderd zijn.

Jammer genoeg is commissielid Maarten Bargeman gestopt (dank voor alle hulp!), waardoor we nu op zoek zijn naar een 'groenvrijwilliger' die ons team weer wil versterken. Inlichtingen bij het bestuur.

We hopen er het komend jaar weer wat moois van te maken. Neem gerust eens een kijkje en geniet ervan.
Henk Loman (voorz.), Marc van der Schot, Gerrit Lenselink.

ALGEMEEN

Opnemmen

He liep met zin cassetterecorder
van banke naor banke,
he was met gin meugelukheid
af te remmen.
En at ze um vroegen wat of
he kwam doon,
Dan zei he: "Ik wol graag wat
geld opnemmen!'

Website www.oudvorden.nl: Voor de toegankelijkheid van de website worden er per Commissie maandelijkse overzichten gepubliceerd van de uitbreidingen en wijzigingen die er hebben plaatsgevonden.

LEZINGENCOMMISSIE

Het jaarverslag van de Lezingencommissie (Jan Berentsen, Boukje Tijhuis, Hannie Wolters) is in coronatijd snel geschreven. Gelukkig konden we - na ruim anderhalf jaar radiostilte – in het najaar weer van start met onze activiteiten. De lezing die we vorig jaar wegens corona moesten afzeggen, werd in oktober ingehaald. Spreker Walter Lodewijk presenteerde die avond de 43 schoolwandplaten van Isings, die vroeger in de klas werden gebruikt om het geschiedenisonderwijs te verlevendigen.

Het was de eerste lezing die wij in coronatijd organiseerden. Belangstellenden moesten zich van tevoren aanmelden en bij de ingang een geldige QR-code laten scannen, digitaal of op papier. Alles verliep vlotjes, mede dankzij de hulp van René Brummelman van De Herberg.

Ondanks alle restricties waren er toch ruim 80 bezoekers aanwezig; het was erg gezellig om elkaar weer te ontmoeten. Het was ook de eerste avond waarbij onze 'nieuwe' voorzitter Frank van Setten onze leden toesprak.
Door de nieuwe lockdown moesten we de novemberlezing alweer afgelasten. De presentatie van Astrid Schutte met de titel "De laatste heer' staat nu voor februari 2022 op de rol.
We zijn blij te kunnen melden dat we onlangs Hannie Wolters als nieuw lid in de commissie hebben kunnen verwelkomen.
Hebt u zelf een onderwerp waar u wel eens meer over zou willen weten, meld dit dan gerust via 0575-553370 of info@oudvorden.nl.

Schossteen

Ik bun gin schossteenveager,

Ik bun toch niet niet gek!

In zo'n verstopte schossteen

Daorin heb ik helemaol gin trek!

Wim Ruiterkamp

BOEKBESPREKING

Peter Besselink heeft, samen met Bruna Vorden, een actueel tijdsbeeld van Vorden gemaakt middels 12 interviews met Vordenaren. In de gesprekken wordt ingegaan op de relatie die men met Vorden heeft en waarop men trots is. Dit levert een zeer divers beeld op die het lezen tot een genot maakt. Oud Vorden is uitstekend vertegenwoordigd door Rinus Ilbrink, bestuurslid, redacteur van de Kronyck en voorzitter van de Fotocommissie. Het interview vindt wandelend plaats langs een viertal beeldbepalende panden, waarbij Rinus de geschiedenis toelicht. Oud Vorden heeft ook al het historische fotomateriaal voor het boek beschikbaar gesteld. De recente foto's en de bijzonder fraaie natuuropnames zijn van Rob Schmitz. Ze maken het boek als kijkboek al ruimschoots de moeite waard.

Begonnen wordt met Harry Jansen, de wandelmeester van Vorden, waarna Jennine van de Plassche-Staring, bewoonster van Kasteel De Wildenborch, een inkijkje geeft hoe zij met haar man het beheer van het landgoed uitvoert. Klaas Bakker spreekt, samen met dochter Liesbeth, over de plaats en rol van Hotel Bakker. Hans Krabbenborg, frontman van de voormalige Vordense dialectband Kas Bendjen, koestert het dialect en is somber over de toekomst ervan. Marc van de Linden, voorzitter van voetbalvereniging Vorden, vertelt over clubliefde, saamhorigheid en hechte vriendschap. Joanne Lam-Wichers is enerzijds verknocht aan het onderwijs, anderzijds is ze actief muzikant bij Harmonie Vorden. Het gesprek met Marianne Besselink, burgemeester van Bronckhorst, gaat met name over haar beleving met het gezin van Vorden als woonplaats. Het beheer van een landgoed komt opnieuw aan de orde in het gesprek met Udo Hassefras, boswachter bij Natuurmonumenten, die zich grote zorgen maakt over de ontwikkeling van het Achterhoekse coulissenlandschap. De visie van Andre Arfman, zoon uit een oud landbouwersgeslacht geeft veel stof tot nadenken. Mary Gatacre en haar man Aart Jonkers, bewoners van Kasteel De Wiersse, voelen dagelijks de last van landschapsonderhoud. Tot slot is er een gesprek met René Jak, eigenaar van Grand Café Het Meestershuis. Hij ziet een goede toekomst voor Vorden met een breed horeca-assortiment.

'Trots op Vorden' is een waardevol lees- en kijkboek en een cadeausuggestie voor in de schoen of onder de kerstboom en is voor € 24,50 bij de Bruna te koop.

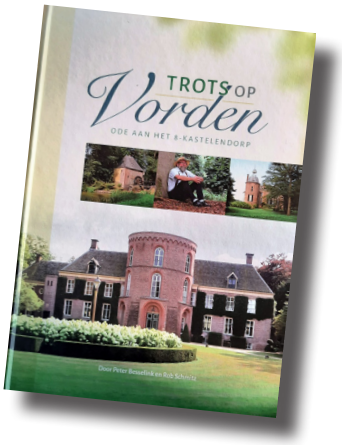

Gerda Rossel

"NAAR ESKES GEBRACHT" [1]

Voor boodschappen of een borrel kon men in de 19e eeuw niet terecht "bij Eskes" [2]. Wie hier werd gebracht kreeg eeuwige rust op de toen nog nieuwe, maar nu alweer bijna twee eeuwen oude Algemene Begraafplaats van Vorden. Eeuwig met rust gelaten [3] worden ook de meeste graven op dit fraaie kerkhof aan de rand van het Grote Veld.
Zoals het woord al zegt, was een kerkhof in vroeger tijden meestal een omsloten ruimte (hof) bij de kerk [4]. Aan het einde van de 18e eeuw kwam men echter tot het inzicht dat begraven in en rond de kerk niet hygiënisch was, waarop dit in 1804, tijdens de Franse overheersing, werd verboden. Maar omdat oude gewoontes soms langzaam sterven, duurde het nog tot 1829 voordat er een definitief einde kwam aan teraardebestellingen binnen de bebouwde kom [5].

De nieuwe begraafplaats [6] werd aangelegd op een stuk heidegrond dat beschikbaar was gesteld door de marke van Vorden [7]. Daarnaast werd ook een woning gebouwd voor de doodgraver [8] en deze werd als eerste betrokken door Jacob Grootendorst [9], een kleermaker uit Boskoop, en zijn vrouw Clara Harbach. Het echtpaar was in 1811 in Vorden neergestreken, mogelijk omdat Clara [10] hier aan de slag kon als vroedvrouw. Na haar overlijden in 1840 keerde Jacob terug naar Boskoop en werd opgevolgd door Marten Eskes, eveneens kleermaker [11]. Of diens kleermakerij succesvol is geweest valt te betwijfelen, want bij zijn huwelijk in 1838 [12] staat hij te boek als "inlandsche kramer"[13] . Marten is tot aan zijn dood in 1865 doodgraver gebleven [14] en was kennelijk een begrip in Vorden, gezien de gevleugelde uitdrukking "naar Marten Eskes brengen" (voor overlijden of begraven worden)[15].

De eerste graven die werden uitgegeven waren bestemd voor de eigenaren van de graven op het oude kerkhof en hoorden vaak bij een boerderij [16]. Omdat ze waren bestemd voor de bewoners van deze boerderijen komt het voor dat sommige graven worden gedeeld door niet-verwante personen en dat ze soms ook behoorlijk vol zijn, zoals b.v. die van Klein Bleumink [17] (13 pers.) en Blokhuis [18] (15 pers.).
Het eerste Wildenborchse graf dat in 1829 werd gedolven hoorde bij Klein Bleumink en was voor Dersken Hoonte, de vrouw van Garrit Jan Klein Bleumink. Na de bijzetting van Derskens dochter Teuntjen Klein Bleumink in 1870 werd er in 1876 een tweede graf geopend, na het overlijden van de tweede man (Jan Willem Bogchelman) van Teuntjens schoondochter Teune Bentelman. Nadat Teune's zoon Hendrik Jan Klein Ikkink in 1886 "naar Eskes" was gebracht, verhuisde ze naar een dochter in Hengelo en liet de weduwe van haar zoon (Zweersina Maria Regelink) achter, nog voordat deze een jaar later hertrouwde met Elbert Willem Hagen [19]. Zweersina werd in 1895 overigens toch nog bijgezet in het eerste graf, dat daarna met 13 personen vol werd verklaard. De vier generaties van Dersken

Hoonte tot Elbert Willem Hagen kenden elk een tweede huwelijk (d.w.z. na overlijden van een partner) en de laatste zelfs drie. Klein Bleumink was naar Wildenborchse begrippen een grote plaats met veel personeel, kostgangers, inwonende familieleden en natuurlijk de eigen, samengestelde gezinnen [20] en men vraagt zich af waar ze allemaal sliepen. Een ding is zeker, en bevestigd door de overlevering, vreedzaam samenleven kon men in die tijd!

Volgens het Vordense begraafregister, openbaar tot 1974, had de laatste bijzetting in een Wildenborchs boerderijengraf plaats in 1972, na het overlijden van Gerrit Mennink van Molendijk [21]. Voordat de familie Mennink [22] in 1887 op Molendijk kwam had hier kortstondig (1875-1887) het pasgetrouwde stel Garrit Jan Norde [23] x Albarta Willemina Hissink gewoond, alvorens te verhuizen naar Gorssel.

In hun tijd op Molendijk kreeg het echtpaar vijf kinderen, waarvan er twee overleden en als eersten een plaatsje kregen in het graf. Dat het graf zo laat in gebruik werd genomen kwam doordat de vorige bewoners (vier generaties Meulendijk) katholiek waren en op de Kranenburg werden begraven.

Deze RK begraafplaats is even oud als de Algemene, maar omdat het zo klein is, zijn (met uitzondering van de graven van pastorie, klooster en kastelen) alle graven een of meerdere malen geruimd en hergebruikt. Sinds de aanleg in 1973 van een katholiek gedeelte op de Algemene Begraafplaats kunnen leden van alle gezindten nu echter weer, net als vóór 1829, op dezelfde locatie te rusten worden gelegd. En hiermee is de Algemene Begraafplaats opnieuw een monument geworden voor (bijna) alle voorbijgegane Vordenaren.

gravenrij Wildenborchse pachtboerderijen

1 Eerder verschenen in De Wildenborcher van september 2018 en in het Oostgelders Tijdschrift voor Genealogie en Boerderijonderzoek 36, 4 (2019).

2 Nu trouwens ook al lang niet meer. De tap van café Eskes (Dorpsstraat 42) staat al jaren droog en kruidenier Eskes (Deldenseweg 7) is in 1986 gesloten, 2 weken vóór het 80-jarig jubileum (Gerrit Eskes, pers. comm.).

3 Voor het oudste gedeelte van de begraafplaats geldt eeuwigdurend grafrecht.

4 Opmerkelijk genoeg is de scheiding der geloven (reformatie) niet alleen voorbijgegaan aan de naoberschap maar ook aan het kerkhof. Tot de aanleg van de nieuwe, Algemene Begraafplaats werden alle Vordenaren, zowel protestant als katholiek, rond en in de (protestantse) dorpskerk begraven.

5 De gemeente Vorden kwam dit trouwens wel goed uit, omdat er toch al een deel van het kerkhof geruimd moest worden vanwege de verbreding van de Dorpsstraat voor de nieuwe straatweg van Zutphen over Vorden naar Winterswijk (zie W. Jansen, 2012. 'De aanleg van de rijksstraatweg van Zutphen via Vorden, Ruurlo en Winterswijk, naar de Pruisische Grenzen,1826-1830.' In: Vordense Kronyck 30, 1).

6 De katholieken kerkten op de Kranenburg en

werden daar vanaf 1829 begraven.

7 Marke: traditioneel beheersorgaan van de gemeenschappelijke woeste gronden.

8 Deze eerste doodgraverswoning stond ongeveer ter hoogte van de huidige wachtruimte, en is later verplaatst.

9 Jacob Grootendorst (*Boskoop 1789) was in 1810 te Rotterdam getrouwd met de Zutphense Clara Harbach (*Zwolle 1785).

10 Clara bracht ook haar vader Johann Balthasar Harbach mee, een gepensioneerd militair woonachtig te Zutphen maar afkomstig uit Grossen Buseck in Hessen, die daar in 1780 een proces aan de broek had gehad wegens het bezwangeren van een meisje (zie www.buseckertal.de/gen/gen-start.htm).

11 Martens ouders hadden ook een tijdje in Zwolle gewoond en kenden vader en dochter Harbach mogelijk nog uit die tijd. Marten was een zoon van Fredrik Eskes en de in Vorden geboren Berendjen Brinkers (vader Lucas Brinkers was afkomstig uit Markelo). Fredrik was in Zutphen geboren als zoon van Gerrit Eskes en Johanna Holtermans (beiden waarschijnlijk ook afkomstig uit Overijssel). Gerrit Eskes was militair maar zoon Frederik vermoedelijk een man van vele ambachten, want in het lidmatenregister van Zutphen zien we hem meerdere malen “met attestatie” vertrekken en weer terugkeren (in 1777 uit Namen, in 1779 uit Den Briel, in 1784 uit Leeuwarden), om zich uiteindelijk in 1794 met vrouw en 1e kind Lucas vanuit Zwolle in Vorden te vestigen. Hier staat hij als wolspinner te boek en worden nog twee kinderen geboren, waaronder Marten, die kleermaker, inlandse kramer en doodgraver zou worden. Voor broer Lucas was een leven als daghuurder kennelijk ook geen vetpot, want na twee echtgenotes verloren te hebben emigreerde hij in 1847 met vier kinderen naar Amerika. Hiermee lijkt de geschiedenis van deze familie Eskes overigens veel op die van de familie Marks (zie G. Rossel. ‘De Bewonings geschiedenis van het plaatsje Dennenboom.’ In: De Wildenborcher Juni 2012, en www.oudvorden.nl > Boerderijen > Vennemans weg 4).

12 Marten Eskes trouwde in 1836 met Reintjen Knoef van het nabijgelegen Knoef (Overweg 17, zie www.oudvorden.nl > Boerderijen > Overweg-17).

13 Inlandse kramer: een straatventer of iemand die met koopwaar langs de deur ging.

14 Zoon Jan, huisschilder van beroep, volgde hem op, tot ook hij (letterlijk) naar (het graf van) zijn vader werd gebracht.

15 Zie: Oudheidkundige Vereniging ‘Oud Vorden’, 1987. Vorden, een historische verkenning, p. 109.

16 Helaas zijn van deze oude graven geen lijsten bijgehouden, maar in de kerkelijke overlijdensregisters van 1634-1810 (met hiaten) staan ca. 110 personen geregistreerd die zijn begraven in de kerk. Behalve de rijkste families met grafkelders springt de familie Blokhuis (vernoemd naar de boerderij) eruit met het grootste aantal (16) begravenen in de kerk.

17 Klein Bleumink: zie www.oudvorden.nl > Boerderijen > Kapelweg 8.

18 Blokhuis: Dubbele woning tot 1928 (zie www.oudvorden.nl > Boerderijen > Kapelweg 2).

19 Elbert Willem Hagen was de Hengelose buurman geweest van Teune’s dochter Janna Klein Ikkink, aldaar getrouwd met Gerrit Groot Roessink.

20 In meest uitgedijde vorm bestaande uit boer en boerin plus ouders, groot-, schoon- en/of stiefouders, evenals nog thuiswonende hele, halve en “kolde” (schoon-)broers en zusters.

21 Molendijk: Galgengoorweg 19.

22 De familie Mennink kwam van Goossenboer, Wiersserbroekweg 6 in Barchem.

23 Garrit Jan Norde was afkomstig van Lentink (zie www.oudvorden.nl > Boerderijen > de Leuke 4).

graf van Klein Bleumink

Wim Jansen

DEN HEUISTAMPER [1]

Inleiding.
Ik heb geprobeerd om dit stukje in het plat Achterhoeks te schrijven.
Dit tot voor kort een dialect genoemde taaltje, dat sinds 1998 een in Europa erkende taal en officieel het 'Nedersaksisch' mag heten, is eigenlijk mijn eerste taal. Ik beheers het veel beter dan het Nederlands, dat ik pas vanaf de lagere school heb geleerd. Ik ben er namelijk de eerste zes jaren van mijn leven mee opgevoed en opgegroeid. Bij ons thuis werd vrijwel uitsluitend 'plat' gesproken, evenals dat in de naaste familie van mijn moeders kant het geval was, dit in tegenstelling met de familie van mijn vaders kant waarvan met name mijn oma vond dat je vooral 'netjes' moest praten. Belachelijk vond ik dat, hoezo, 'netjes'? Bij die tak van de familie kwam ik daardoor dus automatisch ook veel minder vaak binnenlopen. Logisch, toch?
Aangezien ik dit stukje wil laten plaatsen in de Vordense Kronyck lijkt het mij goed om dit nu eens in het Nedersaksisch te doen. De vereniging heeft namelijk in haar statuten staan 'te streven naar onder andere het behouden van het lokale dialect' en wat is er dan beter dan in die taal een stukje als dit te publiceren?
Ik wil jullie evenwel echter best verklappen dat spreken in onze Nedersaksische taal vele malen eenvoudiger is dan erin te schrijven, dat valt om de bliksem niet mee!
Aan jullie nu de taak om het te gaan lezen en ik ben benieuwd naar jullie ervaringen. Er zullen inderdaad wel enkele leden zijn die daar in eerste aanleg wat moeite mee hebben, maar al doende zal het vast wel gaan lukken en bij enkele 'heikele' woorden heb ik een vertaling naar het zgn. A.B.N.(Algemeen Beschaafd Nederlands) toegevoegd.
Het gros van onze leden zal dit stukje ongetwijfeld zonder enige moeite kunnen lezen en zij kunnen dan eventueel als tolk fungeren voor buren of voor diegenen die er niet helemaal uit komen.
Nou, daar gaat ie dan!

Vrogger, sorry maor oldere leu zoas ikke kunt alleneg maor over vrogger schrieven, behalve de echte schrievers dan, natuurlek.
Dus vrogger, toen wielle nog jonk waren, zo'n drie generaties gelejen onderhand, was 't heel gewoon dat de kinder thuus al vrog methielpen met de dagelukse bezegheden dee ter noe eenmaol in een huusholding mot gebeuren. En daor is, duch mien, ok helemaole niks mis met, want tied um te spöllen bleef ter altied nog zat over en "kinderarbeid" ku'j dat toch ok nauweleks nuumen, wel dan?
A 'j uut schole kwammen wodden allereerst verplicht de nette klere uut edaon en oew dagelukse klofjen an etrokken.
Oew moeder had dan onderhand al een paar snee brood met suuker of, as 't er an zat, iets van 't varken, kopkeeze(hoofdkaas) of zo iets, klaor ezet, want a' j uut schole kwammen dan rammelen ie altied van den honger. Ik bun in de loop der jaoren al een hoop vergetten maor dat herinner ik mien nog as de dag van gister!

[1] Hooistamper in het A.B.N.

A 'j mazzel hadden dan was ter thuus niks gin biezunders an de hand en moch ie de buurte in um met de buurkinder wat te gaon ondernemmen.

Voetballen was natuurlek altied favoriet en dat gebeuren dan vake veur de botterfabriek bie ons naost of op het Empo-veldjen. Dat was een grösveldjen an de Enkweg, waor at now die riege huuze en de muziektente staot, die bunt in de 50-er jaoren ebouwd. Dat was veur ons blagen een echten strop, maor jao, der mossen toch argens huuze kommen, want het woninggebrek was toen enorm hoge en dus völle belangrieker dan een trapveldjen veur ons blagen.
Maor vake ok wazzen der thuus een paar handjes, klein of iets groter, van harte welkom um b.v. oew moeder te helpen met brummels (bramen) of stekkebeazen plukken, rooie beazen te ritsen of de riepe proemen uut de beume te schudden, ik neume maor wat op. Der was eigelek thuus altied werk zat, want iederene had wel een stuksken tuin en verbouwen alles umme zelf te etten, greunte en veural ok aerpels (aardappels).
Veural die aerpels zörgden nao den oorlog veur een groot probleem want der kwammen coloradokevers in, ech heupe coloradokevers!

coloradokever

Die hadden wielle in Holland nooit ehad, de leu zeien dat die tiedens de bevrijding deur de bevrijders wazzen met ebracht vanaf de andere kante van de Atlantischen Oceaan.
Daor was in het begin ok weineg tegen te doene, want het latere vergif dat gebruukt wier um die kevers uut te roeien mos eers nog uut evonnen wodden. Der zat dus niet völle anders op dan al die kevers en hun larven van de earpelplanten af te plukken en daornao umme zeep te brengen, hetzij doodtrappen, verzoepen of verbranden, jao, wat mos ie der anders met?
Veural kinder hebt de eerste jaoren een aardeg zakcentjen verdiend met dat zuuken en over de kling jagen van coloradokevers, ik wette het uut ervaring. Mien vader had in 't begin de aantallen kevers wat te leage in eschat want ik kreeg toen een cent per gevonnen kever.
Nou, in drie middage had ik ter al meer dan viefhonderd evangen en kreeg ik, zoas beloafd, vief gulden uutbetaald, een enorm kapitaal in die dagen en genog umme elken middag een ijsjen te halen bie Fietjen Hartman, die 's zomers met de ijscokaore van eur vader, bakker Hartman van de Ruerlseweg, bie de Vordense kerke ston. Dat ijs dat bakker Hartman verkoch was een soort softijs, hartstikke lekker ok en wielle blagen neumen dat ijs 'scheerzepe'. Dat in vergelieking met dat harde ijs met een wafeltjen an beide kanten van Anton Hunink uut Deventer dat an de man ebrach wier deur een oldere man die wielle Buikie nuumden, zien eigenluke name wet ik niet meer, want ik nomme altied dat lekkere ijs van Fietjen.
A'j uut oew spaorpötjen een kwartjen metnommen naor het dorp, dan ko' j

natuurlijk een ijsjen van een kwartjen kopen, maor dat was niet erg verstandeg. Nee, ik nomme der twee keer ene van een dubbeltjen en dan nog ene van vief cent, want dan kreeg ie völle meer ijs veur oew geld!
Die twee ijsverkopers stonnen broederlek noast mekare veur de Vordense kerke, dus iedere klant had toen al de luxe da'j konnen kiezen uut twee soorten ijs, hard ijs van Buikie of scheerzepe van Fietjen, wat een riekdom al in die tied, of niet dan!
Trouwens, nao die eerste ronde kevers zuuken werd de beloning, zonder eneg overleg terug e 'brach tot een gulden veur een hele middag kevers vangen. Enkele jaoren later hoefden wielle kinder gin coloradokevers meer te vangen want toen was ter onderhand een middeltjen uut evonnen waorvan die kevers niet overleafden. Toen ko'j kearls tussen de riegen earpels deur zien lopen met zo'n handspuite op de rugge en wieren alle planten, en vanzelf ok de kevers, met vergif onder handen enommen.
Weg zakcenten veur de kinder maor daorveur in de plaatse een goed wekloon veur disse kearls, een goeie zaak, duch mien (noe).
Die kearls kregen trouwens, as ze de wind tegen hadden, wel een heel biezunderen gealachtegen kleur, dezelfde kleur as het vergif waormet zielle die kevers umme zeep hielpen. En of dat noe wel zo goed was veur hullie gezondheid, ik hebbe der mien twiefels oaver!
Noe bun ik mien dorpse beleavenissen ant vertellen maor bie kinder van de boeren ging et er natuurlek völle extremer an toe.
Die hadden al völle eerder hunne dagelekse karweitjes um op te knappen en ik herinner mien nog vaag de tied op de laegere schole vlak nao de zommervakantie dat de boerenkinder een wekke of zes extra vakantie van schole hadden umme te helpen met het van het land haaln van de oogst, aerpelvakantie of zo iets worden dat toen enuumd. Dat was heel andere koeke dan coloradokevers vangen. De rogge, haver en andere zaken mossen van het land af, de vrouwleu en de oldere dearns hielpen met rogge binden en de oldere jonges werd eleerd hoe a'j met de zeise of met de zicht en pikhaok umme mossen gaon.
De kleinste kinder konnen al gauw helpen met aoren te zuuken, want ter ging eigenlek niks verloren op de boerderieje.
Ok in de tied van het grös maaien en binnen haaln werden de kinder waor neudeg in-eschakeld. Mien vader had maor een klein bedriefken maor as het heui uut de weidens kwam dan mos dat op de zolder op eslagen worden, Veural as de oogst met evallen was, dan mossen wielle kinder met op zolder umme het heui goed an te stampen onder de pannen, anders kwamp ter an 't ende van de rit ruumtegebrek.
En daorover geet eigelek het vervolg van dit stuksken.
Mien vader, een dorpsen keuterboer dus eigenlek, zien kippenbedrief met zeshonderd kippen en de boomgaard, waren de hoofdgedeelten daorvan. Verder een of soms ok twee koeien en een varken, dat was het wel zo'n betjen. Natuurlek gin peerd en zo, daor was gin werk veur. Maor helemaols zonder ko'j daor niet, want der wazzen karweitjes waorbie a 'j gewoon een kaore met

een peerd neudeg hadden, zoas de inhold van de mestvaalte oaver het land brengen, of de opgetrokken knollen bie huus halen, zukke zaken dat ko'j haost niet zonder peerd en kaore.

Paard en stortkar

Met dat probleem hadden de boeren op de kleine plaetskes buutenaf dus ok te maken, maor dat was in eerdere jaren al op elöst. Die kleine boertjes, dagloners enuumd in die dagen, deden waor neudeg betaald werk bie de grotere boeren in de buurte en daor heuren ok, in overleg natuurlek, het eventuele gebruuk van peerd en kaore bie.
Mien vader had, denk ik noe, daor een afspraak over emaakt met Albert Tjoonk van boerderieje 't Garmel in Mossel.

Der waren ok angetrouwde familiebanden tussen de Tjoonks en de Schuppersen uut Vierakker van jaoren terugge. Ok waren der contacten die mien opa, bakker Schuppers in de Dorpsstraote, had met boeren uut de umgeving. Die kwammen zundagssmarges naor het dorp en stalden dan hun gerei daor bie een winkel of herberg, zoas Schuppers en cafë Wahl daor tegenoaver, dan gingen ze naor de karke en zatten naotied daor an de koffie of achter een borreltjen, terwiel de vrouwleu ondertussen wat boodschappen dejen.

Stalhouderij Jansen in Laag Keppel circa 1902

Mien vader was thuus in Laag Keppel opgegruujd tussen de peerde, want ziene vader zowel als ziene opa hadden daor een boederieje/annex stalholderieje ehad, dus den kon heel goed met peerde overweg. Dan worden der, zoneudeg, een van de peerde

Tilbury

met een kaore opehaald bie ‘t Garmel. Later leenen mien vader ok wel es het peerd en kaore bie Maalderink op Mispelkamp, zelfs in 1945 een keer een riejtuugjen, waor wielle mee op visite gingen bie familie in Wichmond.

‘s Winters, as onzen enigsten koe noodgedwongen wodden dreuge ezet, haalden mien zuster of ik ok melk bie Tjoonk, kortumme, ik liep daor geregeld en ging met de zunnes van Albert Tjoonk mee op de kaore en dan moch ik soms ok wel es de teugels vaste hollen, ja, dat was et natuurlek helemaols, dat snapt ielle wel!
Op een keer, toen ik daor weer es wazze, wodden het heui binnen ehaald en dat ging op deale deur het gat naor boaven en op de balken. Ik liepe daor tussen rond te huppelen en dat was vanzelf niet helemaols ongeveurlek, zo’n spring in het veld dee niks gewend was mos dufteg in de gaten ehollen wodden.
Tiedens het thee drinken in de kökken kwam ter ene van de kearls met de vraoge wie de heuistamper de leste tied e’ zeen hadde. Der wodden oaver en weer op deur epraot, maor den heuistamper bleef uut ‘t zicht.
Toen wier der beslotten dat dat een mooi klusjen veur mien zol waen, want bienao zeker was den heuistamper bie de buurleu op boerderieje Menkhorst.
En zo ezegd en edaone ging ik met mien fietsken op pad naor Menkhorst, maor daor was den heuistamper niet meer, ze dachen dat e dan wel bie De Voskoele zol waen. Ok daor natuurlek pech, gin heuistamper. Grote kans dat e bie Lentink in De Leuke zol waen, maor, o, pech, ok daor was e niet.
Ik bunne wieters bie alle boerderiejen in De Leuke langs ewes en bie den lesten stuurden ze mien deur naor Eskes op Voskamp. Daor heuren ze mien hele relaas es an en begonnen toen te lachen. “Mien jonge, ze hebt oe bie de bene ehad maor het is noe wel mooi ewes. Ik zal oe een snee stoete maken want ie zult onderhand wel wat lusten en dan gao’ j daornao maor haeneg an op huus an”.
Zo kwam an mien zuuken naor den heuistamper een ende en drop ik, koeze dee ik wazze, af op huus an.
Of ik et daor, uut schaamte, wel ens verteld hebbe wet ik niet meer, maor ik had mien lesjen wel eleerd.
Hoe völle buuls zoas ikke zult ondertussen op disse maniere bie de bene enommen waen? Ontelbaor völle, duch mien.

In ieder geval heb ik zo’n drie generaties terugge al een halven middag naor een toestel lopen zuuken dat, zo wiet ik noe wette, tot op heden nog steeds niet is uut evonnen! Ha’k dat zelf maor edaone, dan had dat vaste een groten zak met völle klamotten *(centen)* op eleverd.

Boerderij De Menkhorst

Gerrit Vlogman

DE EERSTE PLAATSELIJKE BESTUREN TE VORDEN

Het archief van Oud Vorden ontvangt regelmatig zeer interessante pareltjes. Zo één is het boekje van J. de Graaf, met bovenstaande titel (1948). Hieronder een sterk ingekort uittreksel
"Toen in 1795 de Franschen in ons land kwamen, was de eerste bezigheid op het gebied der hervormingen van de staatsinstellingen om de regeringscolleges te ontslaan en een volksvertegenwoordiging door volksstemming voor stad, dorp of district, gewest en land voor te bereiden.
Dat alles zal uiteindelijk via een tweede bestuursreglement van 4 januari 1824 gelden tot 1851 en vervangen worden door de op 5 juli 1851 ingevoerde en algehele unificatie brengende GEMEENTEWET, die na talrijke wijzigingen, thans nog geldt.
Terug naar 1795. Juist 3 weken nadat zich op 4 februari in de hoofdplaats van de Graafschap de omwenteling heeft voltrokken, komt de Vordensche burgerij in de kerk bijeen ter verkiezing van de eerste plaatselijke- of dorpsregenten onder de naam van municipaliteit.
Gekozen worden Lambertus Mellink, Antony Bernardus Roelofsen, Lambert Elshof, Harmanus Strooman, Jan Menkhorst en Berend Liesen.
Alle zes aanvaardden de benoeming provisioneel "om 's land belangen, en die van 't cherspel Vorden in het bijzonder, te helpen onderschraagen, en zoo als getrouwe en vaderlandslievende munisipaliteit verpligt zijnde na vermoogen te helpen handhaven".
Een jaar later wordt Jan Hendrik Gallée als tijdelijk secretaris aangesteld.

Na oproeping komen op 5 mei 1796 in de kerk opnieuw de stembevoegde burgers bijeen ter verkiezing van nieuwe municipalteitsleden. Als stemopnemers en om het volk daarvan ieder in zijn rot *(benaming (vooral 18e eeuw) voor buurtschap)* verslag te doen wordt een negental samengesteld:

- In het rot van het dorp: W. Willemsen
- In het rot Jebbink: G. Gotink
- In het rot Hoetink: H Nijland
- In het rot Groot Enzerink: G. Hytink
- In het rot Langkamp: W. Klein Venhorstink
- In het rot Kossteede; Berent Koning
- In het rot Brandenberg: Lambert Brandenberg
- In het rot Abbink: W. Wenneker
- In het rot Mosselman: W. Koning.

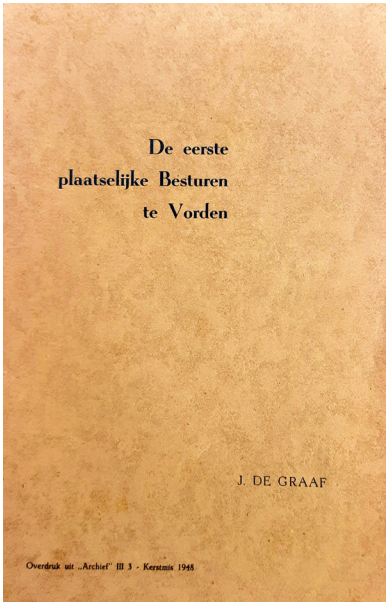

Het mandaat wordt vernieuwd voor genoemde Roelofsen, Elshof en Strooman en aangevuld met Jan Garmel. Juist een jaar later, op 5 mei 1797, wordt in de kerk weer vergaderd.
Op 15 october 1796 is het “Reglement van Organisatie voor het Platte Land des Quartiers van Zutphen” vastgesteld. Een opsomming: “Stemgerechtigden, tenminste 20 Jaaren oud, bekend als Vrienden van Vryheid en Gelykheid, wegens verkwisting of wangedrag niet onder Curateele staande, uit geen Armen-kassen bedeeld wordende, niet dienstbaar, of wegens rechtelyke vonissen eerloos, of in Eed of openbaren dienst van een vreemd Prins of Vorst zynde, ook elkaar niet nader bestaande dan inden vierden graad, dat is niet nader als volle Neven”.

Gekozen worden Roelofsen en Strooman aangevuld met Borchard Frederik Willem Baron van Westerholt heer van Hackfort en Willem Willemsen. Tijdelijk secretaris: Gallée.
Ik zal u de artikelen IV t/m IX besparen. Wel leuk: ‘zy zullen zorgen dat het brood de vereischte zwaarte hebbe en naar den prijs van het Koorn worde op- en afgezet.’
Tot slot: ‘wegens den hoogen waterstand kon de op 9 februari 1799 te Warnsveld te houden vergadering niet doorgaan en moest zij uitgesteld worden tot 2 maart d.a.v.
Declaraties: Secretaris J.H. Gallée 294,-- gulden, 95,- gulden 10 stuiver voor wijn, brood en kaas als tractatie aan de Gewapende Burgermacht en voor het vlaggen bij feestviering op zaterdag 19 mei 1798.

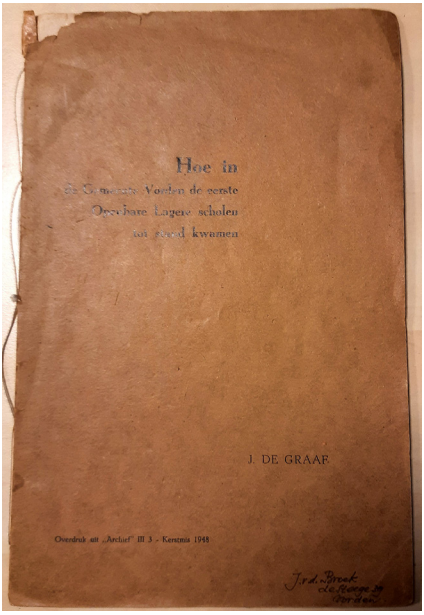
Hoe in
J. DE GRAAF

De Archiefcommissie heeft naast “De Eerste plaatselijke Besturen te Vorden” ook het boekje “Hoe in de Gemeente Vorden de eerste Openbare Lagere scholen tot stand kwamen” voor inzage gereedliggen.

Weerspreuk

Was ’t in september arg nat,

dan he’j die maond

völle reagen ehad!

H. Leestman

BIEJ ONS IN D'N ACHTERHOOK

Biej ons in d'n Achterhook

Vegange dinsdagaovend ging biej Toon van de Spitsmoes nog late de tillefoon. "Wie kan daor nog zo late belln?", vroog Toon zich af die andachtig nao Nova an 't kiekn was. "Pak iej um maor an, 't zal wel veur ow wean", zei e tegen Riek onderwiel e wieter kek. "Jao, iej bunt ok liever lui dan muu", preveln Riek die eur leasboek an de kante lei.

't Was Gert Burgman uut Haarlem, een neave van Riek. Of ze maarn biej huus waarn, ze woln nao de Country Living Fair op de weie veur 't kasteel. Dan konnen ze Riek en Toon metene nog 's opzuukn. "Jao", zei Riek, âej komp maor wiej bunt wel biej huus". Zo tegen elf, twaalf uur zoln ze biej eur wean. "Wie krieg wiej maarn op de pot?", vroog Toon die met een half oor met eluusterd had. Oh, Gert uut Haarlem en zien vrouw, die woln hier nao de Fair.

"Had dan maor ezeg da'w neet biej huus waarn". Toon had 't neet zo arg op de Burgman's begreppen. Die leepn d'r altied op dat ze konnen met-etten, maor a'j biej eur op vesite kwammen was t'r dit neet of hadn ze dat vegetn te haaln. Een komme vol thee of een glas water kon d'r dan nog net af. Maor jao, 't was een neave van Riek, daor wol e maor neet te ville tussen zitn steuken.

'n Andren maarn waarn de Burgman's d'r al op tied. Nao koffie biej eur edronken te hebben gingen ze lopens nao de Fair. 't Was wel een endjen maor 't spaorn 't parkeergeld uut, 't kostten zo al zat von Gert Burgman. Een paar parepluus kregen ze van Riek ok nog met want 't begon al aadig te reagenen. Wat later ging 't reagenen oaver in hosen, Riek maakn zich d'r al zirge oaver. "Ze vezoept vaste neet, maak ow daor maor neet te sappel oaver", zei Toon die bes kon zien dat ze soepnat wodn.

Maor Toon mos den dag nog onvewachs in aktie kommen Zo tegen vier uur belln Gert met zien mobieltjen vanaf de Fair dat e uut-eglierd was en vol modder zat. Hee wol zo de straote neet oaver. Of Toon um op wol haaln. Dat hef Toon toen maor edaon. Gert kreeg een andere bokse en jack van Toon, dat passen nog wel aadig. En van Riek moggen ze ok nog met-etten.

Zodat 'n dag toch nog goed wier veur de Burgman's. Maor neet veur Toon. Die mot t'r now noodgedwongen nog een keer hen umme zien bokse en jack op te haaln. Dat zol wel motten van Riek, maor eerlijk ezeg bleef e net zo lief in huus, hier biej ons in d'n Achterhook.

H. Leestman

Uit Contact dd 28 augustus 2002

Wim Knaake

KRANTENKNIPSELS 1938

De Telegraaf, 2 mei 1938

KIND UIT RIJDENDEN AUTO GEVALLEN.

Portier opengemorreld.

VORDEN, 2 Mei. — Nabij „Buitenzorg" te Vorden is Zaterdagavond een eigenaardig ongeluk gebeurd, waarbij het zoontje van de familie B. uit Warnsveld het slachtoffer werd Doordat het knaapje tijdens een autorit aan een der portieren zat te morrelen, ging dit open, waardoor het kind uit den in volle vaart zijnden auto werd geslingerd en bloedend op de straatsteenen bleef liggen. Dokter Thate uit Warnsveld constateerde, dat het kind inwendige kneuzingen en een schedelfractuur had opgeloopen. De kleine werd in zorgwekkenden toestand naar de ouderlijke woning vervoerd. Zondag was er evenwel geen onmiddellijk levensgevaar. — (A. N. P.)

ALGEMEEN HANDELSBLAD

D VAN MAANDAG 2 MEI 1938

EINDE VAN DE GEHEIME ZENDERS?

Men meldt ons uit Vorden:

Voor het eerst sedert zeer langen tijd hebben zich Zondagmorgen geen geheime zenders meer in den aether laten hooren.

Vermoedelijk hebben de zware straffen, welke tegen de verdachten in de zaak van den geheimen zender „De Nachtegaal" geëischt zijn, de andere amateurs dusdanig afgeschrikt, dat zij het risico niet meer durven te loopen.

VORDENS VOLKSLIED

Rinus Ilbrink

Er ligt een vriend'lijk dorpje
Ergens in Gelderland.
Men heeft er acht kasteelen
Als 't waar omheen geplant.
Wilt gij het leeren kennen,
Ga dan eens op bezoek,
naar 't oude dorpje Vorden, (2x).
In Gelders Achterhoek

Veel van onze lezers zullen dit eerste couplet van ons aller Vordens volkslied kennen, velen uit 't hoofd zelfs. Oefening baart kunst, elk jaar wordt het in Vorden bij de aubade op Koningsdag gezongen ter ere van 's konings verjaardag. Soms ook bij andere gelegenheden. Daardoor is de tekst vooral voor ouderen moeiteloos te produceren! Wat minder bekend is, wie de componist en tekstschrijver is:.....ene J.H. Janssen.

Er werd - en er wordt - wel gedacht dat dit ds. J.H. Jansen was die in 1941 beroepen werd als Hervormd predikant van de Hervormde gemeente in Vorden, in 1973 met emeritaat ging en in 1979 overleed.
Echter... de naam van ds. Jansen wordt met één s geschreven, het moet dus iemand anders zijn!

Wie was dan die J.H. Janssen? Enig speurwerk op internet en met wat geluk, geeft als resultaat dat het blijkt te gaan om de heer Johan Herman (Jo) Janssen uit Doesburg, geboren op 16 februari 1896 in Varsseveld als zoon van een pachtboer.
Het was al snel duidelijk dat Jo zijn vader niet zou opvolgen als boer; hij gaf zich op voor de opleiding tot politieman. Na het behalen van de benodigde

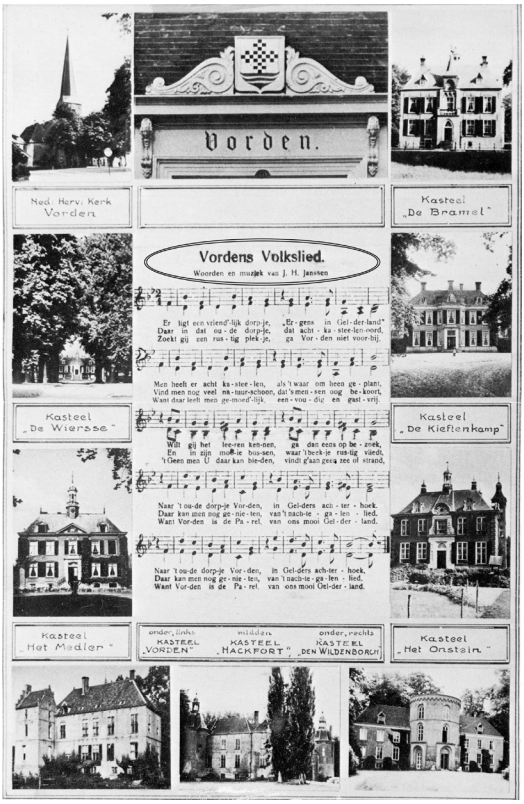

Vordens Volkslied

examens, kreeg hij zijn eerste aanstelling in Dordrecht. Daar kwam hij in de kost bij fotograaf Du Parent en leerde er ook fotograferen.
In 1919 komt Jo Janssen dan, na een succesvolle sollicitatie, naar Doesburg. Dat hij als politieman ook nog kon fotograferen, zal zeker in zijn voordeel zijn geweest.
De politie, althans na het van kracht worden van de Arbeidstijdenwet van 1919, moest zich ook bezighouden met

Wasbaas Jo Janssen

bedrijfscontroles, met name of de lijsten met daarop de arbeidstijden in de bedrijfsruimtes hingen. Wasserij De IJsselstroom kon daarbij op de speciale aandacht van de jonge agent Janssen rekenen, bijna dagelijks bracht hij een bezoekje aan het bedrijf aan de Looierswal (nu Doormansingel), al viel het wel op dat de aandacht meer uitging naar Mies, de dochter van eigenaresse Betjen Barink-Vervoort, dan naar de werktijdenlijsten.
Het jonge stel trouwde op 19 juni 1920 en er werden 4 kinderen geboren. Door dit huwelijk werd Jo Janssen medeeigenaar (zijn vrouw en een schoonzus waren de andere eigenaren) van Wasserij "IJsselstroom". Al gauw werd hij bekend als "wasbaas Janssen". De zaak floreerde, ondanks verscheidene incidenten, zoals het meerdere keren overstroming door het hoge IJsselwater.

Jo Janssen was weliswaar medeeigenaar van wasserij De IJsselstroom, maar hield zich liever bezig met het maken van gedichten, componeren van muziek, het bespelen van orgel, piano, accordeon en trommel, het bouwen van orgels, het schrijven en regisseren van revues, schaken, optreden op bruiloften en partijen en niet te vergeten met zijn grote liefde; het fotograferen van alles en nog wat in en om Doesburg. Daarnaast was hij ook nog enkele jaren raadslid en wethouder in zijn woonplaats Doesburg.

Janssen was dus letterlijk een duizendpoot en van vele markten thuis. Zo heeft hij verschillende gedichten gemaakt en "volksliederen" gecomponeerd. Er een gedicht "Mijn dorpje", een ode aan Hummelo en het Hengelo's volkslied (1941). In ditzelfde stramien is ook het Vordens volkslied geschreven en gecomponeerd. Vermoedelijk dateert het uit de jaren 30. Omdat Vorden toen al 2 behoorlijk landelijk opererende bedrijven had, namelijk de Gems en de Empo, zou het wellicht op verzoek van die bedrijven ontstaan zijn. Zekerheid daarover heb ik echter (nog) niet kunnen verkrijgen.

Jo Janssen heeft een zeer actief en productief leven geleid, van wasbaas tot componist. Hij overleed in 1966 op 70-jarige leeftijd. De wasserij bleef bestaan tot 1990, waarna wegens te zware concurrentie de bedrijfsvoering werd gestopt. Het pand aan de Doormansingel (zie foto) is nog in gebruik als opslag- en distributieruimte.
Ons Vordens volkslied is dus afkomstig uit Doesburg.... de eerste burgemeester van Bronckhorst woonde in Doesburg, de genoemde ode en volksliederen betreffen plaatsen in de gemeente Bronckhorst.... ondanks dat Doesburg

De IJsselstroom Doesburg

niet bij de gemeentelijke herindeling tot Bronckhorst 'toegelaten' werd, hebben ze toch wat met elkaar.....

Zoals bekend zijn er totaal 3 coupletten die bij velen nostalgische gevoelens oproepen tijdens het meezingen in ons aller Vorden! De tekst en muziek zijn ook te lezen en beluisteren op oudvorden.nl/Beeld/Video's.

Daar in dat oude dorpje, dat achtkasteelenoord,
Vindt men nog veel natuurschoon,
Dat 's mensenoog bekoort
En in zijn mooie bossen,
Waar 't beekje rustig vliedt,
Daar kan men nog genieten
Van 't nachtegalenlied. (2x)

Zoekt gij een rustig plekje,
Ga Vorden niet voorbij,
Want daar leeft men gemoed'lijk,
Eenvoudig en gastvrij.
't Geen men u daar kan bieden,
Vindt g'aan geen zee of strand,
Want Vorden is de Parel
Van ons mooi Gelderland. (2x)

Bronnen:

- *Tijdschrift Oer, maart 2019, uitgave van het ECAL, Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers.*
- *Stadsarchief, Doesburg*
- *Boek 'IJsselstroom, 100 jaar wasserij en familiehistorie,' door Han Janssen*
- *Dank aan Annemarieke Janssen (kleindochter)*
- *Dank aan Joop Boerstoel voor de video*

Carol Jan Klok

DE JACHTHONDENKWESTIE VAN DE WIERSSE

De listen van de haas betekenen zijn ondergang.
Als hij alleen maar recht vooruit liep, zou hij onsterfelijk zijn.
Uit: Jules Renard, dagboek,
22 december 1900.

Al gedurende meer dan vier decennia organiseert het Jachtcomité Vorden jaarlijks begin november een slipjacht in het Vordense buitengebied. Daarbij speurt een meute Engelse foxhonden naar een van tevoren aangebracht spoor van vossengeur. De honden worden langs een route met natuurlijke hindernissen gevolgd door enkele tientallen in kleurrijk tenue gestoken ruiters en amazones. Dit oorspronkelijk uit Engeland overgewaaide schouwspel trekt in Vorden elk jaar opnieuw - als corona geen spelbreker vormt - een geïnteresseerd publiek.

Het was op 2 februari 1926 dat William Edward Gatacre van het landgoed de Wiersse de allereerste Vordense slipjacht op zijn naam schreef, met achttien foxhonden en 61 deelnemers waaronder vijf amazones. De Zutphense Courant berichtte een dag later geheel in stijl dat het een 'fine day of brilliant sport' was geweest. Nu Gatacre de smaak te pakken had, wilde hij het jaar daarop vanaf zijn landgoed een groots opgezette jacht houden. Daarbij zou een meute honden op hazen moeten gaan jagen voor de jacht. De grondig voorbereide plannen werden echter getorpedeerd door Arend baron van Westerholt van het Hackfort in Vorden, die destijds als volontair op het kantongerecht in Zutphen werkte. Hieronder de weergave van een opmerkelijke kwestie die tot ver over de landsgrenzen aandacht kreeg.

Achterzijde De Wiersse, begin 20e eeuw.
Foto: B.J. Hoetink, Warnsveld. (Regionaal Archief Zutphen)

De Wiersse
De Wiersse komt in de annalen reeds in 1288 voor. De riante buitenplaats was in de 18e en 19e eeuw in het bezit van de adellijke geslachten Van Heeckeren en Van Limburg Stirum. Nadat het landgoed in verval was geraakt kwam het in het handen van jonkheer Victor de Stuers, de grondlegger van de monumentenzorg in Nederland. Hij gaf in 1912 opdracht het landhuis te restaureren. Zijn dochter Alice de Stuers en haar Engelse echtgenoot William Edward Gatacre lieten de parktuinen rond het huis in Engels-Italiaanse stijl inrichten. Hun zoon Peter Gatacre, vanaf 1964 algemeen directeur van het Londense wassenbeeldenmuseum Madame Tussauds, had een jaar eerder de Wiersse

van zijn ouders overgenomen en bracht deze in 2008 onder in een stichting. Vanaf 2018 besturen zijn dochter Mary Gatacre en haar echtgenoot Aart Jonkers deze stichting.

Major William Edward Gatacre op de Wiersse. (dewiersse.com)

Major Gatacre

William Edward Gatacre (1878-1959) werd op 23 januari 1878 geboren in Camberly in het Engelse graafschap Surrey. Hij was van Engels-Ierse afkomst. Gatacre (spreek uit: Ketteker) vocht mee in de Zuid-Afrikaanse Tweede Boerenoorlog en - evenals zijn broer John Kirwan - in de Eerste Wereldoorlog. John Kirwan Gatacre sneuvelde in 1914 op de beruchte slagvelden van Noord-Frankrijk.
Naar zijn functie als 'Major in the King's Own Yorkshire Light Infantry' van het Britse leger liet Gatacre zich tijdens zijn verdere leven met 'Major' (majoor) aanspreken. Hij huwde in 1926 in Londen met freule Alice Jacqueline Hortense Julie Aurelia de Stuers (1895-1988) van de Wiersse. Het echtpaar besteedde veel zorg en geld aan onder andere de prachtige rozen- en rododendronperken van de parktuinen rond het huis. Deze worden jaarlijks tijdens "open dagen" nog door velen bewonderd.

Major Gatacre bleef steeds 'in every inch an Englischman'. Hij was een goed ruiter en hartstochtelijk jager. Samen met zijn vrouw liet hij het landhuis van de Wiersse uitbouwen en de tuinen op het landgoed onderhouden, renoveren en moderniseren.
Gatacre overleed op 3 juni 1959 op 81-jarige leeftijd in een van de toenmalige ziekenhuizen van Zutphen. Zijn echtgenote Alice Gatacre-de Stuers stierf op 19 augustus 1988 op 93-jarige

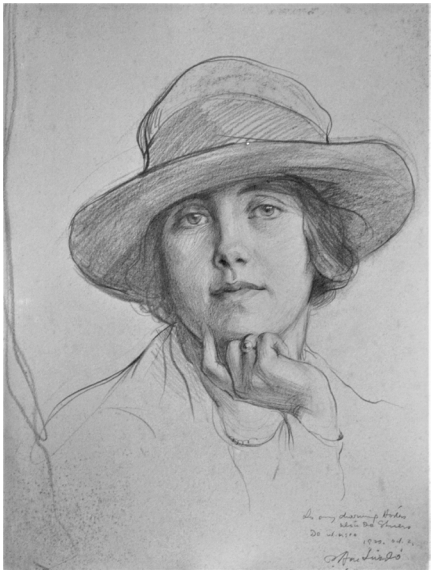

Alice Gatacre- de Stuers, tekening Philipp Alexius de Laszlo, 1920. (rkd.nl)

leeftijd op de Wiersse. Eerder schonk zij de voormalige gemeente Vorden enig meubilair alsmede een schilderij van de negentiende-eeuwse romantische landschapsschilder Johannes Warnardus Bilders. Dit schilderstuk, dat Huis Vorden uitbeeldt, bevindt zich thans in bruikleen bij het Museum voor Achterhoekse Schilders (MAS) in Vorden.

Groots jachtplan

In het voorjaar van 1927 rijpte bij William en Alice Gatacre het plan om in het daaropvolgende najaar een grote hazenjacht te organiseren met de Wiersse als middelpunt. Welgeteld 426 boeren en grootgrondbezitters gaven schriftelijk toestemming hun grondgebied daarvoor te mogen gebruiken. Voor alle zekerheid sloeg Major Gatacre er de Nederlandse Jachtwet van 1814 nog op na. Daarin stond het woord 'jacht' breed gedefinieerd als alle verschillende manieren van het vangen en doden van wild. Volgens een in 1923 in deze Jachtwet aangebrachte wetswijziging was een zogenoemde 'lange jacht' op hazen met hazewindhonden ('lange honden'), - in Engeland met 'coursing' aangeduid - echter verboden. Maar over wat de Engelsen 'hunting' noemden, het vangen van hazen met foxhonden en beagles ('harriers'), las Gatacre in de wet niets. En dat was nu juist wat hem en zijn echtgenote voor ogen stond te gaan doen.

Om eventueel toch opduikende problemen te voorkomen vroeg de Major nog belet aan bij minister Kan (vader van cabaretier Wim Kan) van Binnenlandse Zaken en Landbouw, waaronder de Jachtwet viel. Nadat Gatacre Kan het verschil tussen enerzijds hazewindhonden en anderzijds foxhonden en beagles had uitgelegd, verschafte de minister Gatacre per ommegaande een schriftelijke vergunning om op alle Gelderse gronden van Staatsbosbeheer te mogen jagen. Om helemaal zeker van zijn zaak te zijn ging Gatacre vervolgens nog langs Minister van Oorlog Van Roijen, die hem schriftelijk toestemming gaf om ook op de militaire oefenterreinen in Gelderland te mogen jagen. De Gelderse commissaris van de Koningin Schelto baron van Heemstra gaf Gatacre op 25 mei 1927 tenslotte toestemming om bij een te houden hazenjacht 'tussen 1 september en 1 maart' foxhonden en beagles in te mogen zetten.

Verzekerd van zoveel waardepapieren kocht Gatacre in Engeland een aantal foxhonden en beagles. Voor hun verzorging nam hij tijdelijk een 'kennelhuntsman' aan. Ook liet hij alvast een aantal kennels bouwen op de Wiersse. Er werden voor meer dan 6.000 gulden (nu bijna 50.000 euro) paarden, tuigen en zadels gekocht. Gatacre stelde jachtpersoneel aan en zocht al vast naar geschikte jachtterreinen. De belangstelling en medewerking van de omwonenden van de Wiersse was groot en overtrof alle verwachtingen van Gatacre.

Kink in kabel

Echter, op een mooie dag in de zomer van 1927 verschenen er twee veldwachters op de Wiersse. Zij hadden een brief bij zich van Eduard baron Speijart van Woerden, ambtenaar van het kantongerecht in Zutphen. In de brief stond dat als Gatacre de jacht met foxhonden en beagles door liet gaan hij krachtens de gewijzigde Jachtwet van 1923 een strafbaar feit pleegde en gearresteerd zou worden. Voorts zou beslag worden gelegd op zijn honden, die vervolgens

'vernietigd' zouden worden. Kennelijk had iemand de plannen van Gatacre aan het Zutphense kantongerecht gemeld.

De Major toog daarop met zijn eerder verkregen toestemmingen van ministers en commissaris van de Koningin naar het kantongerecht in Zutphen. Speijart van Woerden was inmiddels met vakantie gegaan, maar Gatacre werd te woord gestaan door zijn plaatsvervanger, de 28-jarige Arend baron van Westerholt van kasteel Hackfort in Vorden[1]. Van Westerholt, zelf een verwoed jager, liep destijds na een studie rechten stage op het kantongerecht. Hij maakte de Major onomwonden duidelijk dat hij niets te maken had met de verklaringen van de Haagse overheidsdienaren. Het maakte hem niet uit of het bij Gatacre's jacht ging om hazewindhonden, foxhonden of beagles. Allen vielen zijns inziens onder de wetswijziging van 1923. In een oud-Frans woordenboek had hij nog opgezocht dat het Engelse woord 'harrier' wel degelijk een hazewindhond ('un lévrier') betekende en geen foxhond of beagle. Wanneer Gatacre zijn plannen ten uitvoer ging brengen, zou Westerholt de zaak persoonlijk voor de rechter brengen.

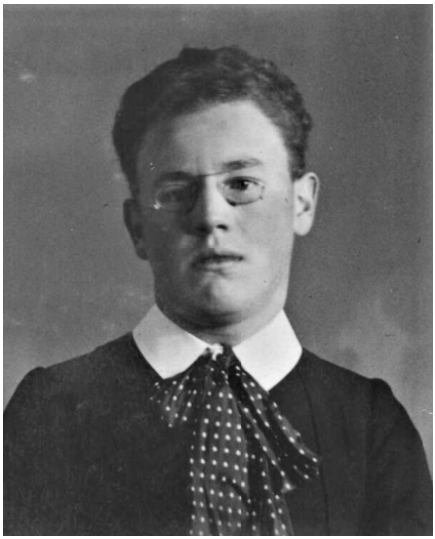

Een nog jonge Arend baron van Westerholt (Regionaal Archief Zutphen)

Plan afgeblazen

Flink in zijn wiek geschoten wendde Gatacre zich tot minister Donner van Justitie. Deze liet zijn ambtenaren de hele kwestie van het verschil tussen hazewindhonden, beagles en foxhounds nog eens goed uitzoeken. Gatacre werd in zijn gelijk gesteld en de minister gaf het Openbaar Ministerie opdracht de voorgenomen jacht met foxhonden en beagles niet lastig te vallen en veldwachters geen proces verbaal uit te laten schrijven. Mocht dat toch gebeuren, dan zou de minister persoonlijk ingrijpen.

[1] De kleurrijke en excentrieke Arend baron van Westerholt (1898-1970) woonde als vrijgezel op Kasteel Hackfort in Vorden. Hij studeerde rechten in Leiden en was daarna volontair bij het kantongerecht van Zutphen. Aansluitend werkte hij tot 1936 als klerk bij de kantongerechten in Goor, Groenlo en Zutphen. Later was hij nog liberaal raadslid en korte tijd wethouder van de voormalige gemeente Vorden. Van Westerholt noemde zichzelf 'de lastigste man van Vorden'. Zo verzette hij zich fel tegen de verharding van wegen en aanleg van de Veengoot langs het Hackfort. De baron leefde uiterst sober, had geen auto of elektriciteit en waterleiding op zijn kasteel. Waarschijnlijk wekte de in zijn ogen decadente jacht op de Wiersse bij hem afgunst op die zich uitte in rancune naar het echtpaar Gatacre.

Echter, wat minister Donner niet wist was dat in de kleine lettertjes van de Jachtwet stond dat het eenieder 'belanghebbende' vrij stond aan de rechter vervolging van een persoon met jachtplannen te vragen. Daar had zelfs de minister niets over te zeggen. Kennelijk had Van Westerholt de wet goed bestudeerd en meende hij - terecht? - belanghebbende te zijn.

Het echtpaar Gatacre was de hele zaak inmiddels goed beu. Met het vooruitzicht van een langdurig proces tot aan de Hoge Raad toe bliezen ze de jachtplannen af. Zij namen zich teleurgesteld voor ons land voorgoed te verlaten en boden hun net 1-jarige Renault cabriolet half september al vast voor de helft van de nieuwprijs te koop aan.
Maar eerst vertrok het echtpaar voor langere tijd naar de Zuid-Franse badplaats Biarritz aan de Golf van Biskaje.

WEGENS VERTREK TE KOOP
tegen halven prijs
RENAULT 45 P.K., 1926.
Zes persoons cabriolet, allweather, carrosserie Kellner.
Brieven aan den Rentmeester „De Wiersse" te Vorden. (39271)

Algemeen Dagblad, 15 september 1927. (delpher.nl)

Gatacre plaatste een groot artikel over de jachtkwestie in het in Engeland verschijnende blad Horse and Hound. In tal van Nederlandse kranten verschenen daarna artikelen met vertalingen van dit stuk over de niet doorgaande jacht, tot de in Nederlands-Indië gelezen Sumatra Post toe. De eerder aangeschafte foxhonden en beagles van de Wiersse waren toen al te koop gezet in de Zutphense Courant. Van een definitief vertrek naar het buitenland kwam het niet. Het echtpaar keerde na verloop van tijd terug naar de Wiersse en bleef daar tot de dood wonen.

Bronnen

Romke van de Kaa, De Wiersse: Beschrijving van de tuinen, z.d., Vorden.
F. Keverling Buisman e.a., Hackfort, huis & landgoed, Utrecht, 1998.
Weekblad Contact, diverse edities Vorden.
delpher.nl, zoeken in kranten: jacht wiersse/ dewiersse.com/ liveofthefirstworldwar.iwm.org.uk/ wikitree.com/wiki/gatacre-37